

(2) [ע] פסק (סו"ט ע"ג ז'ק)

ג] אלה דברי הברית אשר צוה די את משה לכתוב את בניי בארץ מואב, מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב (כ"ח, ס"ט). כלומר, דבי פעמים מופיעה תוכחה (של ברכות וקללות) בחומש, בפעם הראשונה בפרשת בחוקותי, והשניה בפרשת כי תבוא. ושמה בסוף התוכחה שבפי בחוקותי כתוב, אלה החוקים והמשפטים והתורות אשר נתן די בינו ובין בניי בהר סיני ביד משה. כלומר, שנוסח זה נאמר בשעת כריתת הברית שבהר סיני. והנוסח המופיע בפרשת כי תבוא נאמר בשעת כריתת הברית דערבות מואב.

וטעמא דמילתא שהוצרכו לברית שניה, מוסבר היטב להלן בפי נצבים (כ"ט, י"א) לעברך בברית די אלקיך וגוי (י"ג) ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת וגוי (י"ד) כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני די אלקינו ואת אשר איננו פה עמנו היום. והביא שמה רש"י (בפי עה"ת) מהגמי שבועות (לט). שזאת הברית השניה היא המחייבת לדורות הבאים, דהברית שבסיני רק חייבה ליוצאי מצרים בלבד, דהיינו רק לאותם בניי שהשתתפו בה, דאותה הברית רק נעשתה עם היחידים שהיו נוכח בשעת מעשה. משא"כ הברית השניה, שנכרתה בסוף ארבעים השנה, לאחר שכבר מתו כל יוצאי מצרים, ברית זו נכרתה עם בני ישראל בתור עם, וכמשי"כ שמה בהמשך (בפי נצבים כ"ט, י"ב) - למען הקים אותך היום לו לעם, ולשון יעם' בא מלשון יעם, שיש קשר וצירוף בין כל היחידים להוות חטיבה אחת ויחידה אחת.³ [ומדינה אי שעושה הסכם עם מדינה אחרת, אותו ההסכם מחייב אף עבור הדורות הבאים, כי כולם חשובים כהמשך מאותה המדינה, ואשר על כן ברית הבי שבערבות מואב חייבה אף הדורות הבאים אח"כ, כי אף הם מהווים חלק מאותו העם שנכנס כולו לברית. (ד"ע).]

ומהאי טעמא יש עוד הבדל בין הברית הראשונה (שבסיני) לבין הברית השניה (שבערבות מואב), שרק הברית השניה הביאה אתה הדין של ערבות, הנלמד מהפסוק האחרון שמה [הנסתרות לדי' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו וגוי לעשות וגוי, והבינו רז"ל דלשון לעשות משמעה מלשון עישוי וכפייה], ואשר ענין זה מאוד נוגע לנו לדינא, שהרי רש"י פירש (בגמי סוף פ"ג דר"ה) דטעמא דיצא מוציא הוא מפני שכל ישראל ערבים זה בזה, ולפיכך חשיב זה שכבר יצא כאילו הוא עדיין מחוייב בדבר, דאם לא כן היה לנו לומר דזה שכבר יצא אינו יכול להוציא את האחרים ידי חובתם, דתנן (שמה) דמי שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתם. ודין זה המחודש של ערבות לא התחיל עד שעברו ישראל את הירדן (גמי סנהדרין מג:). כלומר, וקבלו עליהם ברכות וקללות דהר גריזים וחר. עיבל, שזה היה הגמר של הברית השניה שנכרתה בערבות מואב. [שהקב"ה רצה שאף הברית הזאת השניה תערך תחת חסותו של משה רבנו, אדון הנביאים. אכן מאידך גיסא, המצריך לכלל ישראל הוא היותם בא"י. [השוה פיהמ"ש להרמב"ם לבכורות (כט). וספר המצוות להרמב"ם (מ"ע קנ"ג). (ד"ע)] והיות שזאת הברית השניה הרי נעשית עם העם בתורת אומה ולא בתורת יחידים, היתה צריכה להיערך בדוקא לאחר שנכנסו לארץ, אלא שלא הורשה למרע"ה ליכנס לארץ, והיאך אפשר לקיים שני דברים הללו ביחד, שתיערך הברית ע"י מרע"ה, וגם שתיערך לאחר שיכנסו לארץ. לזה צוה הקב"ה שמשם יתחיל בעריכת ברית זו השניה, ותלמידו יהושע יגמור אותה בארץ, וברכות וקללות של הר גריזים וחר עיבל לא שימשו כברית בפני

① מציין ק"ה כאלא

(כוא) והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה וגו'. ובספרי (פסקא רצז) עשה מצוה האמורה בענין שבשכרה תכנס לארץ. ורבים מקשים שהרי אין שום אפשרות לקיים מצות ביכורים עד לאחר ירושת הארץ וישיבתה, ואיך אפשר לומר שבשכר קיום המצוה יכנסו לארץ. עוד יש להעיר שהרי המביא את הביכורים אומר (פסוק ג) "הגדתי היום לה' אלקיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו", ומשמע שזה עכשיו הגיע לארץ, והרי מצוה זו נוהגת בכל הדורות, וא"כ יפלא שבן ארץ ישראל אשר אבותיו ואבות אבותיו היו תושבי הארץ יאמר כשמביא ביכורים שעכשיו מגיע לארץ ישראל.

ויש לתרץ שהנה ארץ ישראל משונה מכל ארצות תבל, שבשאר הארצות הרי מציאות האדם בתוך גבולותיה תכונה "ביאה" להארץ, אבל בארץ ישראל - ארץ הקדושה - הרי עיקר הארץ הוא הקדושה שנתקדשה בעשר קדושות זו למעלה מזו כדתנן בריש מס' כלים, ולכן אף בהיותו נמצא בארץ לא יתכן לומר עליו כי "בא" אל הארץ עד אשר יבוא למקדש ה' מקור הקדושה, וכמו שאמר משה רבינו (ואתחנן ג, כה) "את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן ההר הטוב הזה והלבנון", וברש"י ההר הטוב זה ירושלים, והלבנון זה בית המקדש. וזהו "הגדתי היום לה' אלקיך כי באתי אל הארץ" שרק עכשיו בביאתי למקדש נשלמה אצלי ביאת הארץ.

וזה דברי הספרי עשה מצוה זו שבשכרה תכנס לארץ, שעל ידי מצוה זו זוכים לבוא אל המקדש, וזוהי הכניסה האמיתית לארץ ישראל.

יִלְקַחַת מְרֵאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְיֵא מֵאֶרֶץ אֲשֶׁר הִיא
אֶלְקֵךְ טָזוּ לְךָ... וְשִׁמַּת בְּשֵׁנָא וְהִלְכָת אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה'
אֱלֹהִים לְשִׁבְן שְׁמוֹ שֵׁם וְדַבְרִים כִּי אִי.

"ענא' בגמטריא ס', רמו לביכורים אחד מס'. ולק נעלס ס'
בפרשת ביכורים" (נעל הטורים סס).

והדברים סתומים ונעלמים – מדוע העובדה ששיעור הביכורים הוא
אחד מסי' מהוה סיבה להעלמותה של האות ס' מפרשת ביכורים, והלא
אנו היינו אומרים אולי להיפך, שעובדה זו צריכה לגרום להופעת האות
ס' בפרשה, לרמז על שיעור המצוה?
פֶּשֶׁר הַדָּבָר יוֹבֵן, בַּעֲיִהּ, לְאוֹר הַהִקְדָּמָה הַבָּאָה.
הַעִיגוּל וְהַקּוּ

בבריאה קיימות שתי צורות הנדסיות: העיגול והקו. שתי צורות אלו
מורות על שתי הפנים של הבריאה שהתבארו לעיל.
מצד אחד עומד העיגול המסמל את הפן השטחי והאפל של העולם,
צד ההמשך. העיגול מורה על מהלך שקבוע מראש המסתובב והולך בלי
קץ, ועל כן אין לעיגול ראשית ואף לא אחרית, ובציור המהלך הראשוני
ביותר של העיגול, כבר יכולים אנו לדעת את כל ההמשך עד סופו.
לעומת זאת, שלא כדמות העיגול, לקו יש נקודת מוצא והמשך. דבר
זה מורה על הבחינה האמיתית של הבריאה, שהיא נבראה ויצאה
מנקודת מוצא, ויש לה תכלית שאליה היא שואפת והולכת תדיר.
שתי הצורות הללו, הקו והעיגול, מיוצגות על ידי שתי האותיות,
סמ"ך ווא"ו, כמו שיתבאר לפנינו, בע"ה.
הסמ"ך והוא"ו

האות המיצגת את בחינת העיגול היא האות סמ"ך – שצורתה כצורת
העיגול, בלי ראשית ובלי תכלית, בלי ראש ובלי סוף.
לעומת זאת, עומדת האות ווא"ו – צורתה כצורת הקו. הקו שנמצא
באות ווא"ו נמשך מהאות יו"ד העומדת בראש הווא"ו – יו"ד זו מורה
על המחשבה ההתחלתית והיראשית שממנה נמשך הקו (יו"ד על שם
המחשבה נאמרה" – רש"י שמות ט"ו א').
וזהו גם הטעם שהאות ווא"ו משמשת כאות חיבור בלשון הקודש,
שהרי זהו שורש ענינה של אות זו – לחבר את כל המשכיות העולם
לשורשה, בחינת חיבור האחרית לראשית.

סיכום

נמצא, כי העיגול והאות סמ"ך מסמלים את התפיסה הכופרנית
בהשגת הבריאה, התפיסה הטוענת שהעולם אינו מחודש על ידי בורא
שברא את העולם, אלא הוא קדמון, הפועל והולך על ידי מהלכים
קבועים מראש, אין יד מכוונת לבריאה ואין מהלך על טבעי, הכל טבוע
בטבע, לית דין ולית דין, ח"ו.

על אף שהאות סמ"ך עצמה לא מופיעה בפרשה זו, מכל מקום היא
נמצאת ברמז במלה "טנא" (בגמטריא שישים / ס') שבפרשת ביכורים,
והביאור בזה הוא, כי ה'טנא' הוא הכלי המחזיק את השפע, והוא מסמל
את השפע שעומד כמנותק ממקורו, כמציאות העומדת בפני עצמה בלי
ראשית ומקור, בבחינת סמ"ך.

אכן לשם כך באה מצות ביכורים, שענינה להפריש חלק מאותו
יטנא, ולחבר חזרה את ה'אחרית' ל'ראשית' – וליחד את כל השפע
ליחודו יתברך.

את הביכורים לוקחים "אחד מסמ"ך" – להורות על לקיחת בחינת
ההמשך, המסומלת על ידי הסמ"ך, וצירופה לבחינת ה'ראשית',
המסומלת על ידי אותו חלק "אחד" – המייצג את השורש לכל
ההסתעפות.

ובכן מבינים אנו מדוע עצם העובדה ששיעור הביכורים הוא אחד
מסי' הוא הסיבה להעלמתה של האות ס' מפרשת ביכורים – כיון שאותה
הפרשה מורה על ענין ה'ראשית', שהיא הפך ענין הסמ"ך שמורה על
ההמשכיות.